

HEINRICH PANOFKA'NIN “VOCAL ABC FIRST LESSON IN SINGING” ADLI METODUNUN İNCELENMESİ (*)

Sevda TOKER (**)
Köksal APAYDINLI (***)

Öz

Bu çalışmada Alman besteci ve ses eğitimsi Heinrich Panofka'nun hayatı ve ses eğitiminde kullanılan “Vocal A.B.C. First Lesson In Singing” adlı metodundaki etütleri içerik ve teknik özellikleri açısından incelenmiştir. Betimsel bir çalışma olup veriler kaynak tarama yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada, Heinrich Panofka'nun “Vocal A.B.C. First Lesson In Singing” metodunun içeriği ve teknik özellikleri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yapılarak incelenmiştir. Bulgular doğrultusunda elde edilen sonuçların ses eğitimcilerine başlangıç düzeyinde etüt çalıştırmada yol göstermesi ve Heinrich Panofka hakkında çalışma yapacak araştırmacılara bir kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Heinrich Panofka, Etüt, Ses, Ses Eğitimi, Ses Alıştırmaları.

The Analysis of Heinrich Panofka's Method Named “Vocal ABC the First Lesson in Singing”

Abstract

In this study, German composer and educator Heinrich Panofka's life and the etudes in his method "Vocal ABC First Singing Lesson II " which has an important place in voice training, were examined in terms of content and technical features. The data belonging to this descriptive study were collected using the method of literature review. The contents and the technical features of the etudes were investigated by document analysis which was a method of qualitative research. The findings obtained from the research were intended to guide to the vocal trainers in the beginning level. Also with this study it was claimed to bring out a source for the researchers.

Keywords: Heinrich Panofka, Etude, Voice, Voice Training, Voice Training Exercises.

*) Bu çalışma, Yrd. Doç. Dr. Köksal APAYDINLI danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**) Öğr. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi GSF Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü (e-posta: sevdatokerk@nevsehir.edu.tr).

***) Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Müzik Bölümü (e-posta: koksalapaydinli@gmail.com)

Giriş

İnsan, diğer canlılardan farklı olarak fiziksel bedeninin olanakları doğrultusunda çevresiyle iletişim kurabilen bir varlıktır. Sahip olduğu bu bedensel özellikleriyle, ürettiği ses ile zaman içinde konuşma yetisi geliştirmiş fenomenal bir varlık olarak nitelenebilecek insan, bu anlamda, verili ses yetisini bilinç düzeyinde kullanabilen tek canlıdır. Nitekim sosyal ve kültürel bir varlık olarak insan, içinde yaşadığı toplum tarafından, bedensel ve sessel özellikleri sayesinde duyumsanır. Uçan (1994), insanın içinde doğup yaşadığı çevrede yer alan doğal, toplumsal ve kültürel öğeler arasında “ses” öğesinin önemini vurgulamıştır.

İnsan yaşamında sesin, konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli yeri vardır. Müzik yapmaya yarayan araçların tek başına oluşturamadığı çeşitli renklerin tümünü içeren insan sesi, dilden aldığı güçle de, etkinliğini bir kat daha arttırmış, kendine özgü teknik ve yöntemleriyle de, diğer müzik yapmaya yarayan araçların yanında değerli ve tutarlı yerini almıştır (Egüz, 1991).

Ses eğitimi, şarkı söylemede müziksel davranışları geliştirmeye yönelik sanatsal ve teknik çalışma sürecidir (Say, 1992). Töreyin (1998) ses eğitimi; bireylere, seslerini konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapısına uygun olarak kullanabilmeleri için gerekli davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle planlanan hedeflere yönelik uygulanan planlı-programlı bir etkileşim süreci olarak tanımlamaktadır.

Kolçak (1998), ses eğitiminin kişiden kişiye, öğretmenden öğretmene değişebilen soyut bir eğitim şekli olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle güzel şarkı söyleme becerisinin ve ses eğitimi tekniğinin kitaplardan okunarak öğrenilemeyeceğini belirtmiştir. Ulusların dilleri ile sıkı sıkıya bağlı olan şarkı söyleme tarz ve tekniklerinin ancak yaparak, yaşayarak ve söyleyerek öğrenilebileceğini vurgulamıştır.

İkesus (1965) ise, ses eğitimi ve insan sesi üzerinde önemli rol oynayan, iklim, ırk, dil, ulusal karakter ve toplum hayatı gibi diğer faktörleri de belirterek, her ülkenin insanlarının, ses eğitiminde ana prensiplere bağlı kalmakla beraber, kendi yapılarına en uygun gelen yolu seçmelerinin daha yararlı olduğunu ifade etmiştir. Ses çıkarma organları ve bu organlar üzerinde büyük etkiler yapan bütün faktörlerin, her insanda başka yapıda olacağından bunların işlenmesinin de farklı olması gerektiğini, bu işi deneyim sahibi öğretmenlerin yapması gerektiğini vurgulamıştır.

Etüt kelime olarak (Alm. Etüde, Übung; Fr. Etude; İng. Study; İsp. Estudio) çalışma anlamında olup; ses ve çalgı tekniğini geliştirmek, zorlukların üstesinden gelebilmek amacıyla yazılan, ancak üstün müzik değeri de içerebilen kısa parça olarak tanımlanabilir (Aktüze, 2003, s.181).

Say (1992), müzik teorisi eğitiminde solfej etütlerinin, ses eğitiminde şan etütlerinin ve çalgı eğitiminde de önemli yeri olan çalgı etütlerinin; müzikal değerlere ağırlık vererek, tekniği ustalık düzeyinde geliştirmeyi öngören çalışmalar olduğunu ifade etmiş,

ayrıca bu etütlerin müzik eğitiminde belirli zorlukları yenmek üzere hazırlanan olgun alıştırmaya parçaları olduğunu vurgulamıştır.

Etütler, müziğin seslendirme ve yorumlama gibi performansa dayalı olması ile kişinin bilişsel ve duyuşsal alanlarının birbirine bağlı olmasına ve bu alanlar arasında yüksek düzeyde bir etkileşim gerektirmesiyle daha etkili bir seslendirmeye olanak sağlayacak gerekli müzikal alt yapıyı sağlamaktadır. Temiz'e (2007) göre etütler, düzeyi ve çeşidi ne olursa olsun tekniğe faydalı olabilmeleri açısından ve öğrencinin karşılaşabileceği pek çok güçlüğün giderilebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Ses eğitimi derslerinde yararlanılan etütler, bireylere temel davranışlar olan; doğru nefes alma ve verme, sesini nefes destekli ve kontrollü üreterek kullanma, uygun ve doğru register geçişleri yapma, eserleri doğru seslendirme, nota ve sus değerlerine uygun seslendirme, entonasyon, artikülasyon, müziksel duyarlılık, teknik ve müzikal bütünlüğe dikkat etme gibi davranışları kazandırmaktadır. Mesleki müzik eğitimi veren kurumların müfredatlarına göre ses eğitiminde yararlanılan etüt kitaplarından bazılarının adları şunlardır; Heinrich Concone, Nicola Vaccai, Georges Dandelot, Ettore Pozzoli ve Heinrich Panofka.

Bu çalışmada Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. First Lesson In Singing" adlı metodundaki etütler incelenmiştir.

Heinrich Panofka (1807-1887)

Daha çok ses eğitimcisi olarak bilinen Heinrich Panofka, Alman keman sanatçısı ve bestecidir. Breslau'da doğan Panofka, müzik çalışmalarına kız kardeşiyle başlamıştır. Daha sonra bir keman sanatçısı olan Strauch ve kilise koro şefi olan Foerster'in eşliğinde çalışmalarını sürdürmüştür. 1824 yılında Viyana'ya giden Panofka, usta bir keman sanatçısı olan Mayseder ile keman derslerini ve besteci Hauptmann'ın eşliğinde de kompozisyon çalışmalarını sürdürürken, 1827 yılında ilk konserini vermiştir. 1834 yılında Paris'e giderek ses eğitimi ve müzik pedagojisi çalıştığı Bordogni ile "Academic de Chant" adlı konservatuvarı kurmuş ve aynı zamanda konservatuvarın orkestrasında yer almıştır.

Panofka, 1844 yılından 1852 yılına kadar Londra'da bir ses eğitimcisi olarak yaşamını sürdürmüştür. 1847 yılında Jeny Lind ile nişanlandığında Londra'daki "Her Majesty's Theatre" adlı tiyatrodaki şef yardımcısı olarak çalışmıştır. Daha sonra Londra'dan Paris'e dönmüş, 1866 yılında ise hayatının geri kalanını geçireceği Floransa'ya taşınmıştır. En önemli eserleri şunlardır: "The Practical Singing Tutor", "L'art De Chanter", "Abecedaire Vocal", "Twenty-Four Vocalises Progressives", "Erholung und Studium", "Twelve vocalises d'artiste", "Eighty-six Nouveaux Exercices", "Twelve Vocalises Pour Contralto", "Vokalisieren für Bass".

Panofka, aynı zamanda keman için piyano ve orkestra eşlikli eserler de bestelemiştir. Ayrıca Fransız kemancı ve besteci olan Pierre Baillot'un keman metodunu Almanca'ya tercüme etmiştir (<http://grandemusica.net/musical-biographies-p-1/panofka-heinrich>).

Resim 1. Heinrich Panofka¹

Heinrich Panofka'ya Ait Ses Etütleri

Heinrich Panofka'nın, "The Art of Singing Twenty- Four Vocalises, op. 81" adlı iki ayrı etüt kitabı bulunmaktadır. İçeriğinde 24 etüt bulunan bu kitaplardan ilki Soprano, Mezzosoprano ve Tenor ses grubu için; ikincisi ise Alto, Bariton ve Bas ses grubu için düzenlenmiştir.

"Twenty- Four Progressive Vocalises, op. 85", adlı etüt kitabı, bir buçuk oktav ses genişliğine göre, Bas ses grubu hariç tüm ses grupları için düzenlenmiştir ve içerisinde 24 etüt bulunmaktadır.

Ayrıca besteciye ait "Vocalises D' Artiste, op. 86" adlı etüt kitabı, Soprano ve Mezzosoprano ses grubu için düzenlenmiştir ve içerisinde 6 etüt bulunmaktadır.

Bunların dışında, Heinrich Panofka'nın, "Vocal A.B.C." adlı etüt kitabı vardır ve içerisinde iki ayrı bölüm bulunmaktadır. İlk bölüm "First Lessons In Singing" adındadır ve içerisinde 14 etüt bulunmaktadır, İkinci bölüm ise "Twenty- Four Vocalises" adındadır ve 24 etütten oluşmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, H. Panofka'nın "Vocal ABC The First Lesson In Singing" adlı metodunun kapsamlı analizi sonucu ortaya çıkan yaklaşımlarla ses eğitimi sürecine katkı sağlanarak, bu alandaki eksikliği giderebilecek bir çalışma olması bakımından önemlidir.

Ayrıca bu araştırma;

1. Besteci ve ses eğitimcisi Heinrich Panofka hakkında bilgi veriyor olması ve ses eğitimi dağarından Heinrich Panofka'nın etütlerini inceleyen bir kaynak olması;

1) <http://www.peter-sheppard-skaerved.com/wp-content/uploads/2012/06/>

2. Ses eğitiminde kullanılan diğer kitaplarının ve etütlerinin incelenmesi konusunda yeni araştırmalar için yol gösterebilir olması;

3. Heinrich Panofka'nın etütlerini içeren ilk araştırma olması bakımından önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" adlı metodundaki on dört etütün içerik ve teknik yönden incelenerek metodun özelliklerinin ortaya konması ve bu etütlerin, ses eğitimi sürecinde kullanılmasına katkı sağlamaktır. Bu amaca göre araştırmanın problem cümlesi: "Heinrich Panofka'nın "Vocal ABC The First Lesson In Singing" adlı metodunun özellikleri nelerdir?" şeklinde oluşturulmuştur. Bu problem doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" adlı metodunun içeriği nedir?

2. Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" adlı metodunun teknik özellikleri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma, betimsel bir çalışma olup, nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanmıştır. Araştırmanın evrenini; Heinrich Panofka'ya ait ses eğitimi metotları oluşturmaktadır. Örnekleme ise; bestecinin "Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" adlı metodudur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Heinrich Panofka'nın biyografisi ve ses eğitimi metotları hakkında bilgi toplamak amacıyla literatür taraması yapılmış ve konuyla ilgili makaleler, bildiriler ve tezler incelenmiştir.

Verilerin Analizi

"Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" adlı metot, araştırmacı tarafından Türkçe'ye çevrilerek, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle içerik ve teknik yönden incelenmiştir.

Bulgular

1. Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" Adlı Metodunun İçeriğine İlişkin Bulgular

Sesin Aktarılması Etüt No: 1

Etüt; bir vuruşluk (dörtlük) ve iki vuruşluk (ikilik) nota değerlerinden oluşmakta olup, orta tempoda seslendirilmesi gerekmektedir. Dörtlük notaların öğretmen tarafından, ikilik notaların ise öğrenciler tarafından seslendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dörtlük ve ikilik nota değerlerinin ve her iki ölçünün arasında da dört vuruşluk (birlik) susların kullanıldığı

etüt, “a” vokali ile aksanlı bir biçimde seslendirilmektedir. Ayrıca etüdün armonik yapısına göre, A majör akorundan başlanarak F majör akoruna doğru kromatik biçimde bir yükseliş gözlemlenmektedir. Bu kromatik yükselişte, farklı akorlar arasındaki bağlantının sağlanabilmesi için eşlikle birlikte sık sık yönelmelere başvurulduğu görülmektedir.

Üç Ses Üzerine Etüt No: 2

Etüt, dörtlük nota değerlerinden oluşmaktadır. Dörtlük notaların sırasal diziliminden oluşan pasajların, öğrenci tarafından “a” vokali ile tek nefesle seslendirilmesi gerekmektedir. Orta tempoda olan etüt, ilk notaları aksanlı biçimde olacak şekilde ve bağlı (legato) seslendirilmelidir. Etüdün sırasal dizilimi sesleri 1-2-3-2-1-2-3-2-1 (A-B-C#-B-A-B-C#-B-A) şeklindedir.

Beş Ses Üzerine Etüt No: 3

Etüt, yarım vuruşluk (sekizlik) nota değerlerinden oluşmaktadır. Sekizlik nota değerlerinin sırasal diziliminden oluşan etüdün; tek nefesle, bağlı (legato) ve ilk notaları aksanlı olacak biçimde “a” vokali ile seslendirilmesi gerekmektedir. Orta tempoda olan etüdün seslerinin sırasal dizilimi 1-2-3-4-5-4-3-2-1 (A-B-C#-D-E-D-C#-B-A) şeklindedir.

Dizi (Gam) Üzerine Etüt No: 4

Etüt, yarım vuruşluk (sekizlik) ve çeyrek vuruşluk (onaltılık) nota değerlerinden oluşan bir dizi (gam) şeklindedir. Virgül (') işareti ile belirtilen yerlerde nefes almak şartıyla ve “a” vokali ile ilk notaları aksanlı olacak biçimde bağlı (legato) seslendirilmelidir. Etütte, seslerin bir oktav çıkıcı ve inici majör gamı ile A majör tonalitesinden başlanarak, eşlikteki yönelmelerle birlikte D b Majör tonalitesi ile sonlandırıldığı görülmektedir.

Dizi Üzerine Etüt No: 5

Etüt, sekizlik ve onaltılık nota değerlerinden oluşan bir dizi (gam) şeklindedir. Virgül (') işareti ile belirtilen yerlerde nefes almak şartıyla ve “a” vokali ile dizinin sadece ilk notası aksanlı olacak biçimde bağlı (legato) seslendirilmelidir. Bir oktav çıkıcı ve inici majör gamlar sırasıyla “f”, “mf” ve “p” gürlük terimleri kullanılarak, belirtilen tonlar üzerinde seslendirilmektedir. Etüdün, A majör tonalitesinden başlanarak, eşlikteki yönelmelerle birlikte C Majör tonalitesi ile sonlandırıldığı görülmektedir.

Üç Dizi (Gam) Üzerine Etüt No: 6

Etüt, sekizlik ve onaltılık nota değerlerinden oluşan üç dizi (gam) şeklindedir ve virgül (') işareti ile belirtilen yerlerde nefes almak şartıyla orta tempoda, “a” vokali ile bağlı (legato) olarak seslendirilmelidir. Üç oktav çıkıcı ve bir oktav inici majör gamlardan oluşan etüt, A majör tonalitesinden başlanarak D Majör tonalitesinde sonlandırılmıştır. Belirtilen tonların içerisinde, bir oktav çıkıcı ve inici majör gamın sırasıyla; birinci, ikinci, üçüncü derecelerden başlanarak seslendirildiği görülmektedir.

Minör Dizi Üzerine Etüt No: 7

Etüt, dörtlük ve sekizlik nota değerlerinden oluşan bir dizi (gam) şeklindedir. Bir oktav çıkıcı ve inici minör gamların orta tempoda "a" vokali ile bağlı (legato) olarak ve tek nefesle seslendirilmesi gerekmektedir. Etütte, bir oktav çıkıcı ve inici minör gamların A minör tonalitesinden başlanarak F minör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Genişletilmiş Oktav Üzerine Etüt No:8

Etüt, dörtlük ve onaltılık nota değerlerinden oluşan iki dizi (gam) şeklindedir. İki oktav üzerine genişletilmiş olan etüt, orta tempoda "a" vokali ile bir oktav çıkıcı ve inici majör gam olarak tek nefesle seslendirilmelidir. Bu iki oktav gamın ilkini "f", diğerini "p" gürlük terimlerinin dikkate alınarak seslendirilmesi gerekmektedir. Etüdün, A majör tonalitesinden başlanarak E♭ Majör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Arpej Üzerine Etüt No: 9 ve No: 10

Etüt No: 9 üçlemelerden oluşmaktadır. Bir oktav içerisindeki arpejlerin orta tempoda "a" vokali ile tek nefesle seslendirilmesi gerekmektedir.

Etüt No:10 ise onaltılık nota değerlerinden oluşmaktadır. Bir oktav içerisindeki arpejlerin, aynı şekilde orta tempoda "a" vokali ile tek nefesle seslendirilmesi gerekmektedir. Her iki etüdün de, A majör tonalitesinden başlanarak F majör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Portamento Üzerine Etüt No: 11- No: 12- No: 13

Etüt No: 11, dörtlük ve ikilik nota değerlerinden oluşmaktadır. Birli ve beşli aralıklar üzerinde, önce "f" ardından "p" gürlük terimleri dikkate alınarak portamento (bir tondan diğer tona kayarak geçme) tekniğiyle, orta tempoda "a" vokali ile ve tek nefesle seslendirilmelidir. Etüdün, A majör tonalitesinden başlanarak E♭ Majör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Etüt No: 12, dörtlük ve ikilik nota değerlerinden oluşmaktadır. Sekizli (oktav) aralıklar üzerinde, önce "f" ardından "p" gürlük terimleri dikkate alınarak portamento tekniğiyle, orta tempoda "a" vokali ile ve tek nefesle seslendirilmelidir. Etüdün, A majör tonalitesinden başlanarak F Majör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Etüt No: 13, dörtlük ve ikilik nota değerlerinden oluşmaktadır. Kırık akorlar (akoru oluşturan seslerin, bir melodi oluşturacak biçimde art arda seslendirilmesi) üzerinde, önce "f" ardından "p" gürlük terimleri dikkate alınarak portamento tekniğiyle, orta tempoda "a" vokali ile ve tek nefesle seslendirilmelidir. Etüdün, A majör tonalitesinden başlanarak F Majör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Seslerin Genişletilmesi Üzerine Etüt No: 14

Etüt, birlik ve dörtlük nota değerlerinden oluşmaktadır. Akordaki temel seslerin kromatik biçimde ağır tempoda "a" vokali ile bağlı olarak ve "p, *crescendo*, *decrescendo*, p"

gürlük terimleriyle dikkate alınarak tek nefesle seslendirilmesi gerekmektedir. Etüdün, C majör tonalitesinden başlanarak E b Majör tonalitesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

2. Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. The First Lesson In Singing" Adlı Metodunun Teknik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Şekil 1. Sesin Aktarılması Üzerine Etüt No: 1

Heinrich Panofka'ya göre, bir tonun güzel olması için onun saf, açık ve gür olması gereklidir. Saflık, hançerenin küçük bir hareketiyle elde edilir. Bu, mükemmel bir entonasyon elde etmek için güvenilir bir yoldur. Tondaki açıklık "a" vokalinin doğru üretilmesiyle elde edilecektir. Gürlük ise, ağzın uygun ölçüde açılmasına bağlıdır. Ancak sonorite problemleri yaşamamak için ağız açıklığını en doğal şekilde yapmak gerekir.

İlk dersten itibaren tonun güzelliği için gerekli dikkat gösterilmelidir. Öğretmen gamdaki yedi notayı sırayla teker teker seslendirir ve öğrenci her bir notanın ardından onları tekrar eder. Her nota aynı şekilde seslendirilir. Seslendirmeye, oluşturulması en kolay olan do notası ile başlanması uygun olacaktır. Ağız, sesi çıkarmadan önce açılmalıdır. Eğer ağız sadece ses çıkartıldığı anda açılırsa ses ya gırtlaktan ya da burundan çıkar. Daha sonra öğretmen öğrenciye sesleri kromatik olarak uygulatmalıdır. Öğrencinin güçlük yaşadığı noktada çalışmaya son verilir.

Ses eğitimine başlarken kolayca ve gür bir biçimde çıkartılamayan çok tiz ve çok pes sesler için özel bir pratik yapılmasına gerek yoktur; çünkü bunlar, kolay üretilebilen seslerin çalışılması sayesinde kısa zamanda gelişecektir. Egzersizler kromatik olarak dizeğin altındaki la notasından başlayıp dizeğin üstündeki sol notasına kadar çıkar. Bu şekilde yapılan bir çalışma, öğretmenin öğrenciye egzersizin başlangıç ve bitiş sesini göstermesinde kolaylık sağlayacaktır. (Panofka, 1878).

Şekil 2. Üç Ses Üzerine Etüt (Kıvraklık) No: 2

Sesleri teker teker söylemeyi öğrenmiş olan öğrenci bu egzersizde birbiri ardına gelen üç sesi çalışacaktır. Bu egzersizlerde ilk ses (➤ işaretli), her zaman hançeredeki küçük

bir hareket ile çıkartılmalıdır. (İlk olarak öğrencilerine bu egzersizler öğretilmelidir.) Bu notaların diğerlerinden daha vurgulu olmasına dikkat edilmelidir. Yeni başlayanlar genellikle üçüncü notada sesi düşürürler. Bu kusuru gidermenin en iyi yolu tempo tutmak ve üçüncü notayı başka bir şekilde işaretlemektir. Egzersizler ilk olarak ağır tempoda çalışılmalı, gerekli rahatlık sağlandıktan sonra hızlandırılmalıdır.

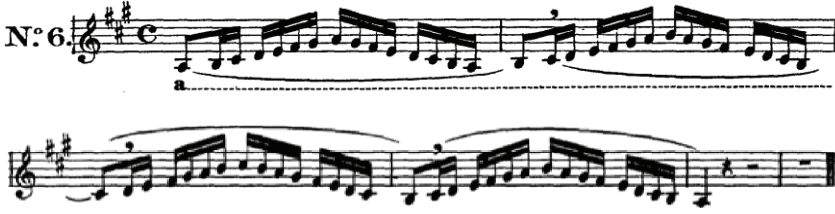
Şekil 3. Beş Ses Üzerine Etüt No: 3

İki numaralı egzersiz için geçerli olan kurallar burada da geçerlidir. Bu egzersizde beşinci ses genelde daha düşük seslendirilir. Bu nedenle tempo tutarken beşinci ses vurgulanmalıdır.

Şekil 4. Dizi Üzerine No: 4 ve No: 5

İlk ses hançerenin küçük bir hareketiyle çıkartılmalıdır. Etüdün tamamı moderato tempoda, eşit ve gür bir biçimde söylenmelidir. Tüm etütler, öğrencilerin kolayca seslendirebildiği sestem başlayarak kromatik bir dizi şeklinde söylenir. Etütler, ilk seslendirmede forte, ikincisinde mezzoforte, üçüncüsünde de piano olarak seslendirilir. Bu şekilde öğrenciler her bir gamı en az üç defa seslendirmiş olurlar. Başlangıçta moderato tempo tercih edilmeli, ardından uygun görülürse tempo arttırılmalıdır. Bu etüt nefes alıp vermeyi geliştirmeye de yardımcı olmaktadır (Bkz. Egzersiz No.5). Bu egzersizlerde görülen işaret (') nefesin nerede alınması gerektiğini gösterir. Bu işaretten önceki nota değerinin yarısı sürede seslendirilirken diğer yarısında nefes alınmalıdır.

Şekil 5. Üç Dizi Üzerine Ettüt No: 6

Bu etüdün tamamı eşit ve gür bir biçimde seslendirilir. Bu üç dizinin seslendirilmesinde en önemli adım sesin tam yerinin belirlenmesidir. Hançere bir tür klavye hâlini almalı ve her bir sesin yeri net olmalıdır. Öğrenci söylemeye başlamadan önce çıkartacağı sesi düşünürse, yanlış söyleme ihtimali azalır.

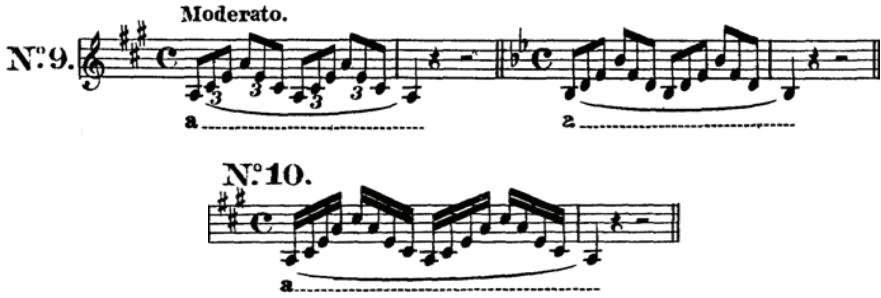
Şekil 6. Minör Dizi Üzerine Ettüt No: 7

Melankolik bir karaktere sahip bu dizi seslendirilirken çok dikkat edilmelidir. Bunun nedeni, çıkıcı dizinin altıncı ve yedinci sesleri arasında bulunan artmış ikili aralığını seslendirmedeki zorluktur. Bu etütte öğrencilerin en dikkat etmesi gereken husus bu aralığın entonasyonudur.

Şekil 7. Genişletilmiş Oktav Üzerine Ettüt No:8

Sesin esnek olmasını amaçlayan bu etüt ilk olarak forte, ardından piano olarak seslendirilmelidir. Öğrencinin dikkat etmesi gereken husus sesler arasındaki dengenin sağlanmasıdır.

Şekil 8. Arpej Üzerine Etüt No: 9 ve No: 10

Üçlemeler ve onaltılık notalarla oluşturulmuş bu arpejlerin, seslendirilmesi entonasyon bakımından büyük bir dikkat gerektirmektedir. Bu nedenle öğretmenin tempo tutarken son sese vurgu yapması gerekir.

Şekil 9. Portamento Üzerine Etüt No: 11- No: 12- No:13

Portamento, bir sesin diğer sese yavaşça taşınarak bağlanmasıdır. Dizileri forte, mezzoforte, piano seslendirirken eşitliği ve netliği sağlamak oldukça güçtür. Portamento ile sesin yerini belirlemek, hançereyi yumuşatmak, entonasyonu sağlamak ve nefes alıp vermeyi güçlendirmek mümkün olacaktır. Bu noktada 11 No.lu etütte ilk nota, beşlisine portamento tekniğiyle bağlanırken, ses doğal ve sade bir biçimde çıkartılmalıdır. Beşli aralığın seçilmesinin nedeni, algılanması ve söylenmesi en kolay olan aralık olmasıdır. Öğrenciye, beşli aralıklarla portamento tekniği kavratıldıktan sonra, Etüt No:12'de daha zor olan oktav aralıklar yoluyla portamento tekniğinde gerekli entonasyonun sağlanmasının ve korunmasının önemi kavratılmalıdır. Etüt No:13'de ise kırık akorlar yoluyla seslerin

netliğinin ve nefes kontrolünü sağlanabilmesi için öğrenci çok dikkatli çalıştırılmalıdır. Bu etütlerin hem forte, hem de piano seslendirilmesi portamento tekniğinin kavranması açısından önemlidir.

Şekil 10. Seslerin Genişletilmesi Üzerine Etüt No: 14

Sesin genişletilmesi, bir sesi söylerken crescendo ve decrescendo yapılmasıdır. Burada amaç entonasyonu korumak ve nefes alıp verme işlemini gerektiği kadar yapmaktır. Bu etüdün amacı sesi nefes alışverişinin zayıflamasına engel olacak şekilde tutmaktır.

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Etüt No: 1, sesin aktarılması ile ilgilidir. Sesin dörtlük ve ikilik nota değerleri üzerinde, orta tempoda ve “a” vokali ile aksanlı bir biçimde seslendirilmesi gerekmektedir. Tonun güzel, saf, açık olması ve gerekli entonasyonun sağlanabilmesi için “a” vokalinin doğru üretilmesine dikkat edilerek seslendirilmelidir.

Etüt No:2, üç ses ile ilgili olup; dörtlük nota değerlerinin sırasal dizilimi üzerinde orta tempoda, ilk notalar aksanlı olacak şekilde “a” vokali ile legato bir biçimde ve tek nefeste seslendirilmesi gerekmektedir. Birbiri ardına gelen üç ses; önce ağır tempoda çalışılmalı, daha sonra hızlandırılarak kıvraklık içinde seslendirilmelidir.

Etüt No: 3, Beş ses ile ilgilidir ve sekizlik nota değerlerinin sırasal dizilimi üzerinde orta tempoda, ilk notalar aksanlı ve legato olacak bir biçimde “a” vokali ile tek nefeste seslendirilmesi gerekmektedir. Bu egzersizde beşinci sesin diğer seslere göre daha düşük söylenme riski bulunduğundan, bu sesin özellikle belirtilmesi gerekir.

Etüt No: 4 ve Etüt No:5, dizi çalışması ile ilgilidir. Sekizlik ve onaltılık nota değerlerinden oluşan bir dizi üzerinde virgül (') işareti ile belirtilen yerlerde nefes almak şartıyla, bir oktav çıkıcı ve inici majör gamı “a” vokali ile legato bir biçimde, sırasıyla “f”, “mf” ve “p” gürlük terimleri kullanılarak seslendirilmesi gerekmektedir. Kromatik diziler moderato tempoda, eşit ve gür bir biçimde, nüans terimleri dikkate alınarak seslendirilmelidir.

Etüt No: 6, üç diziden oluşmaktadır. Sekizlik ve onaltılık nota değerlerinden oluşan üç dizi üzerinde virgül (') işareti ile belirtilen yerlerde nefes almak şartıyla, üç oktav çıkıcı ve bir oktav inici majör gamı “a” vokali ile legato bir biçimde seslendirilmesi gerekmektedir. Üç diziden oluşan bu egzersizin en önemli yanı, sesin en doğru yerde üretilmesi ve tam yerinin belirlenmesidir. Buna göre hançere, bir klavye gibi kullanılmalı ve her sesin yeri net olmalıdır.

Etüt No: 7, minör dizi ile ilgilidir. Dörtlük ve sekizlik nota değerlerinden oluşan bir oktav çıkıcı ve bir oktav inici majör gamın, orta tempoda "a" vokali ile legato bir biçimde, tek nefesle seslendirilmesi gerekmektedir. Bu egzersizdeki teknik zorluk, minör dizideki altıncı ve yedinci sesler arasında bulunan artmış ikili aralığının temiz söylenememesidir. Egzersizi uygularken özellikle entonasyona çok dikkat edilmelidir.

Etüt No: 8, genişletilmiş oktav çalışmasıdır. Dörtlük ve onaltılık nota değerlerinden oluşan iki oktav genişletilmiş çıkıcı ve inici majör gamın, orta tempoda "a" vokali ile "f" ve "p" gürlük terimlerinin dikkate alınarak seslendirilmesi gerekmektedir. Sesin esnek olmasını amaçlayan bir çalışmadır. Bu egzersizde sesler arasındaki dengeye önem verilmelidir.

Etüt No: 9 üçleme, Etüt No: 10 ise onaltılık notalardan oluşan arpej çalışmalarıdır. Her iki etütte de bir oktav içerisindeki arpejlerin, orta tempoda, "a" vokali ile tek nefeste seslendirilmesi gerekmektedir. Üçleme ve onaltılık arpejlerdeki ritimlerin farklılıklarına ve entonasyonun temiz olmasına dikkat edilmelidir.

Etüt No: 11, Etüt No: 12 ve Etüt No: 13, portamento ile ilgili çalışmalarıdır. Bir vuruşluk ve iki vuruşluk nota değerlerinden oluşan seslerin 11 no'lu etütte beşli aralıklar, 12 no'lu etütte sekizli (oktav) aralıklar ve 13 no'lu etütte kırık akorlar üzerinde, önce "f" ardından "p" gürlük terimleri dikkate alınarak, orta tempoda "a" vokali ile portamento tekniğiyle ve tek nefeste seslendirilmesi gerekmektedir.

Etüt No: 14, seslerin genişletilmesi ile ilgilidir. Birlik ve dörtlük nota değerlerinden oluşan seslerin, ağır tempoda "a" vokali ile "piano, crescendo, decrescendo, piano" gürlük terimlerinin dikkate alınarak, legato olarak tek nefesle seslendirilmesi gibi konuları içermektedir. Bu etütte amaç, nefesi idareli kullanarak ve entonasyona dikkat ederek sese esneklik kazandırabilmektir.

Bunların dışında, etütlerin genel olarak A majör tonundan F majör tonuna doğru kromatik biçimde bir yükseldiği gözlemlenmektedir. Tüm etütler 4/4'lük ölçü sayısı ile yazılmış ve Moderato (orta hızda) seslendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca forte, mezzoforte, piano, crescendo ve decrescendo gibi temel nüans terimleri kullanılmıştır.

Öneriler

Ülkemizde yapılan araştırmalarda, Heinrich Panofka'nın hayatı ve ses eğitiminde kullanılan solfej metotları hakkında detaylı ve yeterli miktarda yazılı kaynakların bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın, Heinrich Panofka hakkında araştırma yapacak ve onun etütlerini seslendirecek ses eğitimcileri ile öğrencilere bir kaynak niteliği taşıyabileceği düşünülmektedir.

Etütler; ses eğitimi sürecinde öğrenciye doğru nefes alıp verme, sesini kontrollü üretme, diyaframı doğru kullanma, homojen bir ses elde etme, sonoriteyi geliştirme, nüans çalışmaları yaparken tonun kalitesinin ve entonasyonunun korunmasını sağlama, legato söyleyişi geliştirme gibi temel davranışları kazandırmada etkili olması bakımından önemlidir. Bu nedenle ses eğitimi derslerinde etüt çalışmalarına yer verilmeli ve öğrencilere kazandırılacak teknikler, çalışılan etütleri içeren eserlerle desteklenmelidir.

Ses eğitiminde kullanılan solfej metotlarının, ses eğitimcileri tarafından tanınması ve bu metotların tamamına kaynak olarak ulaşılabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle eğitimciler farklı metotları araştırmaya yönlendirilmeli ve bu metotları uygulayarak öğrencilerin bireysel özelliklerine faydalı olacak yöntemleri keşfetmelidirler.

Ses eğitimcilerine bu tür ses etütlerini tanıtıcı seminerler ve workshop (çalıştay) gibi etkinlikler düzenlenebilir. Bu sayede Türkiye’de mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda ses eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarına, bu etütlerle çalışma yöntemleri uygulamalı olarak gösterilebilir.

Kaynakça

- Aktüze, İ. (2003). *Müziği anlamak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Egüz, S. (1991). *Toplu ses eğitimi I*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Garcia, M. (1894). *Hints on singing*. London: Ascherberg, Hopwood and Crew Limited.
- Gazimihal, M. R. (1961). *Musiki sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Göğüş, İ. (1994). *Müzik eğitimi veren kurumlarda anadal ses eğitimi programlarının etkinliği*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göğüş, İ. (2007). *Sesin bakımı, korunması ve eğitimi temel bilgiler*. Bursa: Karen Ofset.
- Helvacı, A. (2012). *Şarkı söyleme eğitimi (Temel konular ve uygulamalar)*, (1. Baskı), Bursa: Ekin Basım Yayın.
- İkesus, S. (1965). *Ses eğitimi ve korunması*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kolçak, O. (1998). *Ses eğitimi ve şarkı sanatı*. Ankara: Esin Yayınevi.
- Nazarenko, I. K. (1963). *Şan sanatı*. Moskova: Devlet Müzik Basımevi.
- Panofka, H. (1878). *Vocal ABC*. New York: G. Schirmer. <https://urresearch.rochester.edu/fileDownloadForInstitutionalItem.action;jsessionid=90E7243F61C9B3A1F7FEC7D962C6A63A?itemId=22781&itemFileId=72370> adresinden 8 Eylül 2014’te alınmıştır.
- Say, A. (1992). *Müzik tarihi*. Ankara: MA Yayınları.
- Temiz, E. (2007). Panofka 24 vocalizzi etüt kitabında yer alan 2 no.lu etüt analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (4), 397-407.
- Töreyn, M. (1998). *Türkiye Türkçesi dilbilgisi yapısının şan eğitimi amaç, ilke ve yöntemleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Uçan, A. (1994). *İnsan ve müzik-insan ve sanat eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- <http://grandemusica.net/musical-biographies-p-1/panofka-heinrich> adresinden 8 Eylül 2014’te alınmıştır.
- <http://www.peter-sheppard-skaerved.com/wpcontent/uploads/2012/06/> adresinden 16 Şubat 2015’te alınmıştır.